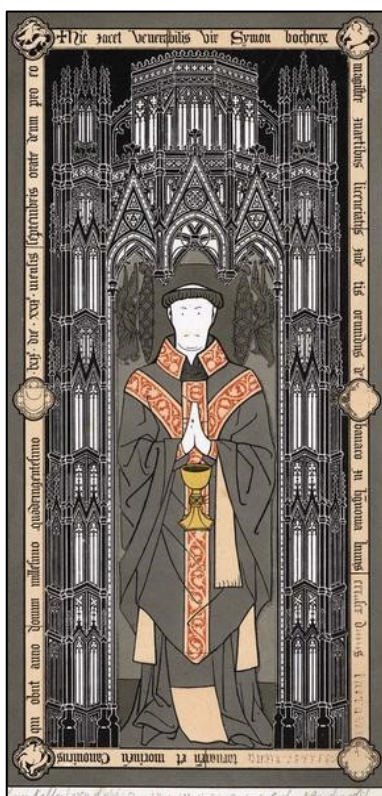

Merovejská nekropole ve francouzském Luxeuil-les-Bains odkrytá během let 2008–2009.

Na místě se nachází pozůstatky asi 350 pohřbů datovaných do 5.–9. století. Asi 150 z nich bylo uloženo do sarkofágů, což je počet unikátní i pro Francii. Z drtivé většiny se jedná o jednoduché a nezdobené „bezčasé kamenné kádě.“

Zdroj: <https://www.ecclesia-luxeuil.fr/>

Překres náhrobníku Simona Bocheux z Notre Dame v St. Olmer, 2. pol. 15. století

Plasticity se v tomto případě nedosahuje modelací, ale použitím různých materiálů a vytažením kontur.

Mramor, měď, tmel.

Zdroj: <https://www.pop.culture.gouv.fr/notice/palissy/PM62001369>

Vlevo: En feu dona Martína Vazquez de Arce zvaného Doncel v katedrále Santa María de Sigüenza ve španělské Sigüenze, konec 15. století. Monument je považován za jedno z nejdůležitějších sochařských děl gotického umění ve Španělsku.

Přízdní monument ve tvaru vysokého arcosolia má architektonický rám ve tvaru stylizovaného baldachýnu. V horní partii je nástěnná malba zobrazující umučení Krista, uprostřed deska s funerálním nápisem, který hlásá, že tělo nechal v katedrále pohřbit otec dona Martína. Uprostřed se na víku zdobené tumbě nalézá efigie zobrazovaná coby demi-gisant, jehož odpočinek je zdůrazněn knihou, nad kterou rytíř medituje. Legenda praví, že don Martín během svých posledních chvil vyslovil explicitní přání mít na náhrobku knihu, protože na vojenském tažení byl od svých knih odloučen a kvůli předčasné smrti (bylo mu 25 let) si je nemohl ani dosyta užít. Tato historka však patří spíše do říše romantismu, pravděpodobně se jednalo o standardizovaný umělecký koncept, který zdůrazňoval efigii *au vif*. Společně se zobrazením dona Martína ve zbroji se zde konstruuje obraz oduševnělého „věčného“ rytíře. Kniha se stala oblíbeným doplňkem, který se ve funerální skulptuře používá prakticky dodnes.

Pozoruhodné je též zkřížení nohou efigie, což je motiv známý a typický pro Anglii. Soudí se, že křížení nohou sémanticky odkazovalo na křížáky. To by odpovídalo i zde, neboť don Martín se zúčastnil mnoha tažení proti muslimům a v jednom z nich r. 1486 zemřel, což zmiňuje i text na náhrobku. Krom toho patřil do Řádu sv. Jakuba, na což odkazuje i svatojakubský kříž vymalovaný na jeho hrudi. U nohou má doncel lvíče, ale také páže, kterým sám býval. Páže tu krom biografického elementu plní i roli plačky. Efigie odpočívá na tumbě, jejíž tělo je zdobené florálními motivy a dvě další pážata na něm nesou rodinný erb Vazquezu de Arce. Celá konstrukce stojí na třech lvech.

Napravo: En feu hroby Martínových příbuzných. En feu hrob napravo byl pravděpodobně během stavebních úprav přezděn a efigie byla vztyčena. Došlo tím k poměrně bizarní verzi vztyčení původně vodorovné efigie.

Zdroj:

Wikimedia commons

catedralsiguenza.es

Antiteze ležení X stání a stání X ležení

Tumba švédského krále a meklenburského vévody Albrechta Meklenburského a jeho ženy Richardis Schwerinské z 15. stol. v cisterciáckém klášteře v Doberanu zobrazuje královský pár v horizontální pozici, polohu vleže mají evokovat polštářky pod hlavami a královnina natočená hlava. Z celkového provedení efiíí je ale patrné, že ve skutečnosti se jedná o stojící postavy. Odpovídá tomu nejen poloha jejich nohou, svalové napětí a zpracování drapérie, ale také podpůrné konzole pod jejich nohama (u krále lev, symbol odvahy, u královny pes, symbol věrnosti) i konzolky nad hlavami.

Přesně opačně vyznívá italský náhrobek Antonia Bertranda (1467) zobrazující ležící a odpočívající tělo postavené a zasazené do architektury, což byl motiv v Itálii relativně často užívaný.

Zdroj:

Wikimedia commons

FENDT, Tobias: *Monumenta sepulcrorum*, [Vratislav?] 1574, s. 88.

Frau Welt z katedrály ve Wormsu (kolem 1300).

Zepředu krásná žena, které se dvoří rytíř, zezadu však již zkažená (morálně i doslovně) a šířaná hnilobou, na kterou symbolicky odkazují žáby a hadi.

Zdroj: Wikimedia commons

Transi Františka I. de la Sarraz (kolem 1390) v kapli sv. Antonína ve švýcarském La Sarraz.

Transi Františka I. znázorňuje mrtvé tělo, které požírají hadi a žáby. Kvůli jejich specifickému umístění (oči, ústa, klín) vyslovil Raoul Nicolas domněnku, že symbolizují konkrétní hříchy. Přímluvné modlitby pak mohou být medicinou, které tělo od hříchů oprostí a ty z něj vyjdou ve formě žab. (Na což poukazuje i Zjevení 16:13 „*A hle, z úst draka i z úst dravé šelmy a z úst živého proroka vystoupili tři nečistí duchové, podobní ropuchám.*“) Hady, případně velké červy pak ztotožňoval s Akvinského *poenou vermi*, tedy trestem červa, který způsobuje výčitky svědomí, ale zároveň vede k pokání. Učiněné pokání pak může očistit ducha a dovést duši až k životu věčnému, na což by poukazovala hřebenatka svatojakubská, netradiční doplněk nalézající se na polštářku pod Františkovou hlavou.

Takto promyšlená kompozice se však zdá být ojedinělá, v německém prostředí se jeví rozmístování žab a hadů nahodilé, odkazující na nevyhnutelný rozklad a obecně špatnou lidskou podstatu, jak je vidět i na Frau Welt.

Zdroj: archiv autorky

Cornelis Floris, *petit mausolée* (fritstående, tempelagtig konstruktion) Kristiána III. Dánského (†1559), katedrála v Roskilde.

Na horních obrázcích realizovaný monument (asi 1573–1575), vpravo dole nerealizovaný návrh efigií (1573).

Monument ve tvaru chrámku nese v horním patře klečící sochu krále modlícího se ke kříži, který je zde rovněž umístěn. Králův pohled směřuje na východ a socha je obklopena truchlícími amorky.

Uvnitř monumentu se nachází efigie krále jako *gisanta de la mort*, ruce má sepjaté v modlitbě, oči zavřené. Je stylizován do podoby válečníka, o čemž svědčí nejenom jeho odění do zbroje a válečné atributy rozmístěné kolem těla (helma, plátové rukavice, meč), ale také umístění efigie na rákosový koberec, který byl symbolem polního nocování. Král je také místo ženských soch alegorií či ctností obklopen mužskými sochami vojáků. Vojáci v římské zbroji představují královu osobní stráž a nesou štíty s dánskými královskými erby.

Alabastrové desky tvoří imaginativní kartuše, které měly původně nést nápisy. Kvůli Florisově smrti a následnému vyplenění Antverp však byl pomník odeslán do Dánska bez nich a již nikdy nebyly dodělány.

Florisův nerealizovaný návrh efigií je pojatý více ve stylu královských náhrobků ze Saint-Denis. Ukazuje pomník nejenom krále, ale také královny, Drotey Sasko-Lauenburské. Efigie královského páru jsou zde pojaty *en transi*, nicméně sledují již linii „krásných zesnulých“. Zatímco král je oděn pouze do roušky, královna má na sobě noční úbor včetně čepečku.

Zdroje:

Wikimedia commons; <https://roskildedomkirke.dk/>

Zsuzsanna van Ruyven-Zeman: *Drawings for Architecture and Tomb Sculpture by Cornelis Floris*, Master Drawings, vol. 30, No. 2, s. 193.

Románská truhla
z královské krypty
katedrály sv. Víta, dnes ve
sbírkách NM
(inv. č. H2-1267).

Truhla sloužila jako
luxusní sarkofág ze dřeva
zdobený červeným
pergamenem a cínovými
hřebíky.

Zdroj: esbirky.cz

Vyšehradský kodex,
pozdní 11. století

Zmrtvýchvstání Krista

Kristus vstává nikoli
z biblicky akurátního
hrobu ve skále, ale
z módní a luxusní hrobky
– dle provedení i zdobení
pravděpodobně dřevěného
sarkofágu.

Zdroj:
manuscriptorium.com

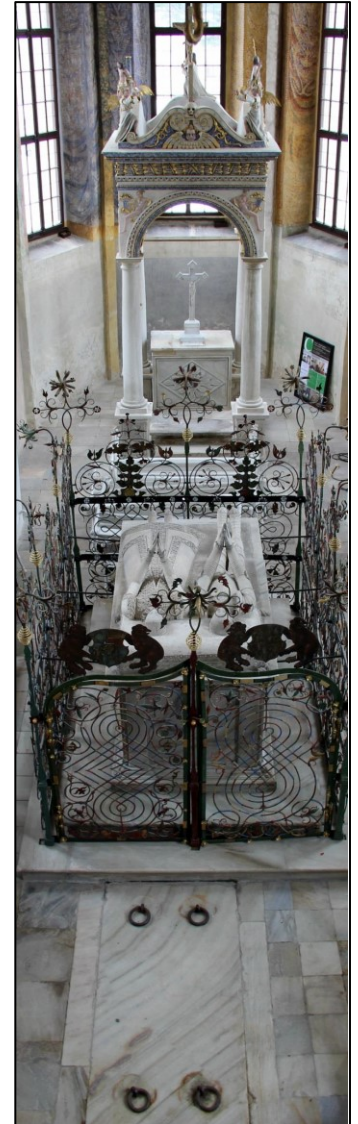
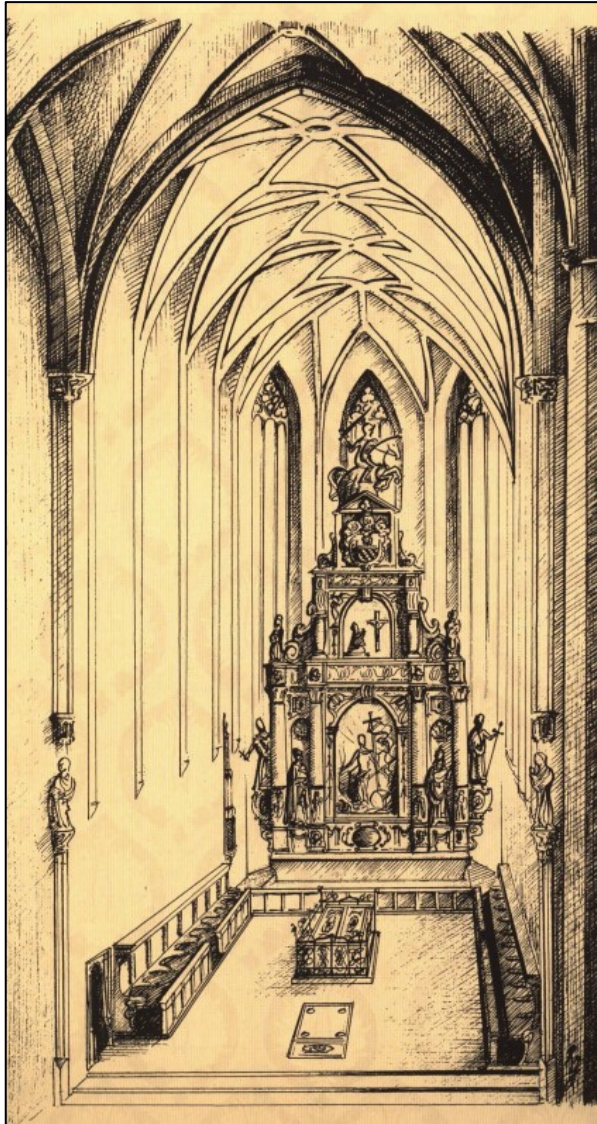

Josef Max, náhrobek tzv. Svaté holčičky (Anny Degenové?), 1851
Malostranský hřbitov, Praha

Novogotický náhrobek z dílny Josefa Maxe v sobě spojil figuru středověkého gisanta s osvícenskou vnímavostí k mortalitě malých dětí, a stvořil půvabnou efigii usmívajícího se malého děvčátka, dle tradice tříletého (snad se jedná o Annu Degenovou, v matrikách 1848–1851). Je to patrně toto provedení, které přineslo náhrobku popularitu mezi širokými vrstvami společnosti. Fakt, že se jedná o figuru dítěte a náhrobek je odpovídajících rozměrů, přiblížil celé dílo také dětské populaci, která se mohla s figurou snáze identifikovat. Právě proto se náhrobek již od dob svého vzniku těšil velké přízni a stal se objektem lidové devoce. Tato tradice trvá dodnes a nepřerušilo ji ani uzavření Malostranského hřbitova na počátku 21. století.

Májová slavnost, 22. 5. 2022

Foto autorka

Rekonstrukce možné podoby mauzolea Viléma z Rožmberka z kostele sv. Víta v Českém Krumlově podle Zlaty Gersdorfové a Anny Kubíkové, která počítá s mauzoleem a epitafním oltářem, versus analogický příklad mauzolea Zachariáše z Hradce z pohřební kaple v Telči.

Na epitafním oltáři je vidět uprostřed umístěná dochovaná měděná deska zobrazující Viléma z Rožmberka ve věčné modlitbě. Vzhledem k tomu, že deska měří 48 cm je však nepravděpodobné, že by byla umístěna vysoko v oltáři. Spíše se nacházela na boku mramorové tumby (umístění přímo na rakvi, které by bylo analogické umístění podobného reliéfu na rakvi Kateřiny z Ludanic, vylučuje nálezové zpráva Melchiora Francka).

Napravo obrázek mauzolea Zachariáše z Hradce, na kterém je patrná deska kryjící vchod do krypty, manželská tumba Zachariáše a Kateřiny z Valdštejna, před kterou je baldachýn kryjící oltář a nesoucí na svém vrcholu kříž.

Repro: PÁNEK, Jaroslav – FUČÍKOVÁ, Eliška – GAŽI, Martin – LAVIČKA, Roman – PAVELEC, Petr – ŠIMŮNEK, Robert: *Rožmberkové. Rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011, s. 417.

Foto: JANOUŠEK, Ivo: *Epitaf Viléma z Rožmberka v českokrumlovském kostele sv. Víta*, České Budějovice 2013. Bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, s. 44.

Efigie Jana Hasištejského z Lobkovic
Ulrich Creutz 1516
Kostel 14. svatých pomocníků, Kadaň

Socha, známá také jako Hasištejský epitař, dle tradice představuje stojícího Jana Hasištejského z Lobkovic *au vif*. V takovém případě snad tvořila pandán k jeho efigii *en transi*. Efigie *en transi* je umístěná na víku tumby a po její levé straně je pás volného místa svádějící k teorii, že se socha *au vif* mohla původně nacházet tam.

Celkové zpracování postavy odpovídá šlechtické efigii první poloviny 16. století. Navzdory tomu, že Lobkovic byl za života spíše humanistou, diplomatem či podnikatelem, na náhrobku je znázorněn jako rytíř. Dle dobové módy má na sobě maxmiliánskou zbroj, v jedné ruce nese korouhev, v druhé meč. Přilba je nasazená přímo na hlavě a odklopené hledí zobrazuje obličej vykazující portrétní, byť poněkud upravené rysy, neboť v době vzniku epitařu bylo Hasištejnovi již 66 let. Je znázorněn bez zbytečné idealizace, přiznané jsou vrásky i nepříliš sympatický výraz tváře. Na soše se zachovaly zbytky barev – tělová na obličejí, modré duhovky, černé obočí, červená na hvězdici helmy a zlatá na okrajích kyrsu a částí zbroje.

Foto: Peter Liebscher, s laskavým svolením autora

Tumba s transi Jana Hašistejnského z Lobkovic

Při pohledu svrchu je na víku tumby dobře patrný prázdný prostor, kde byla patrně umístěná Janova efigie *au vif*.

Efigii *de la mort* tvoří umrlec v rubáši obklopený dle německého způsobu hady, na těle tumby jsou zachyceny ještěrky (uprostřed) a žába (napravo).

Tumba nese erby ženských předků Jana Hasištejnského. Původní umístění tumby je dnes nejisté, předpokládá se severní zeď presbytáře kostela. Pokud tomu tak bylo, mohly erby na tumbě doplňovat erbovní galerii, která zde byla vymalována, a která se vztahuje spíše k osobě Janova syna Jaroslav II. Není vyloučeno, že výmalbu (nejen erbovní galerii, ale i votivní scénu na jižní straně presbytáře) nechat provést právě Jaroslav, jako propagandistické gesto při přejímání otcových držav.

Foto: Peter Liebscher, s laskavým svolením autora

Veronika Dubská z Lobkovic (†1572) v kostele sv. Fabiána a Šebestiána v Zákupce, Salomena ze Schönaichu (†1556) v kostele Nalezení sv. Kříže ve Frýdlantu., náhrobek z 60. let 16. století a Magdaléna ze Zástřizl (†1566) na malovaném epitafu ze zámku ve Velkých Losinách (1570)

Španělská móda užívaná šlechticemi z různého konfesního prostředí. Liší se jen v drobnostech, zejména ve zdobení, případně v dezénu látky, který je patrný zvláště u Salomény u jejíž nohou se také nachází postavičku syna Maxmiliána (†1556) v rubáši.

Zdroj:

- 1) Luděk Hašl, s laskavým svolením autora
- 2) Martin Kroupa; s laskavým svolením autora
- 3) Repro obrazu: JAKUBEC, Ondřej: *Ku věčné památce. Malované renesanční epitafy v českých zemích*, Olomouc 2007, kat. č. 29, s. 147.

Detail epitafu Václava ze Štampachu (†1658) a jeho rodiny z kostela Narození sv. Jana Křtitele ve Valeči
Neznámý mistr, 1618

Epitaf zachycuje různé odění 21 členů rytířské rodiny v závislosti na jejich postavení. Na levé straně jsou klasicky soustředění mužští příslušníci rodu, na pravé ženské příslušnice. Ústřední manželský pár Václava ze Štampachu a jeho ženy Barbory Malešické je oděn luxusně a konzervativně. Barbora je celá v černém, vidíme však módní okružní a hlavu pokrytou čepcem, nikoli přísným zavítkem zavítkem. Zbylé dcery mají stylizované, přesto však aktuální módní šaty a značné množství šperků, jen pravděpodobně nejstarší dcera stojící nejbliž matce přes ně oblékla černý plášť.

Podobně jsou na tom synové – chlapci staří dost na to, aby byli považováni za dospělé, jsou zachyceni ve zbroji stejně jako jejich otec, mladší mají oděv civilní. Nejmenší chlapci nemají dívčí šatičky, ale rubášky, stejně jako nejmenší dcery.

Epitaf byl vytvořen coby součást reprezentativního rodinného sídla ve Valeči, kterou Václav zdědil, renesančně přebudoval a ve zdejší kostele zřídil rodinnou hrobku. R. 1616 se navíc stal hejtmanem žateckého kraje, aktivním ve stavovském povstání. Luxusní epitaf měl proto pravděpodobně sloužit též k vyjádření Václavova sociálního těla.

Repro: ZOUHAROVÁ, Soňa: *Epitafy v Karlovarském kraji v 16. a 17. století*. Brno 2018. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, s. 74.

Estera Syrakovská z Pěrkova na portálu zámku v Třemešku (1587) a na náhrobku (1589) s dcerou Alinkou
Třemešek a kostel sv. Liharta, Dolní Studénky
Obě sochy Mistr mužských náhrobků (?)

Unikátní případ z moravského prostředí ukazuje rozdílné typy reprezentace ženy ve veřejném prostoru v závislosti na cíli této reprezentace. Portál zámku v Třemešku korunoval renesanční přestavbu této budovy, kterou vedl humanisticky založený Jan Bokůvka z Bokůvky. Na portál pak nechal vyobrazit sebe a svou manželku dle poslední módy. Paní Ester má na sobě šaty střižené podle španělské módy, velká pozornost je věnovaná ozdobné portě, která – ovšem s jiným vzorem – dekoruje také mantlík šlechtičny. Vidět je i poměrně hluboký dekolt zakrytý košilí a široké okruží nad ním. Přesně podle aktuálních trendů drží paní Ester v rukou rukavice, pravou rukou navíc přidržuje od pasu visící pomander, neboli kovové jablíčko plněné vonnými bylinami a esencemi.

Naproti tomu na náhrobku upoutá zasmušilý výraz a přísné zavítí vlasů, absence šperků i módních prvků, byť šaty vykazují střih a nepůsobí tolik neurčitým dojmem jako v jiných případech.

Foto: 1) Marek Cabák, s laskavým svolením autora, 2) Petr Zatloukal – obrazový doprovod a výstava ke knize *Mors ultima linea rerum*, Arcidiecézní muzeum Olomouc, 24. 6. – 28. 9. 2014

<https://www.muoz.cz/mors-ultima-linea-rerum--23/>

Náhrobek Viléma Trčka z Lípy (†1569) v kostele Nejsvětější Trojice v Opočně

Náhrobek, Hanou Myslivečkovou připsaný mistru náhrobků pánů ze Žerotína, představuje šlechtice s poboční zbraní netypicky umístěnou na pravé straně. V detailu je viditelný i nestandardně řešený ponos. Že se toto řešení skutečně vymyká běžné praxi, dosvědčuje i zachycení náhrobku na tzv. Žerotínském epitafu (autor neznámý, kolem 1575). Obraz, který malíř zajisté maloval jen částečně in situ zachycuje ještě meč umístěný na opačné straně, ponos však již klasicky.

Díky obrazu je také vidět původní polychromie náhrobku a jeho celkové rozměry včetně architektonického rámce, který se dodnes nedochoval.

Zdroj: Wikimedia Commons

Care Marite, meo mihi pectore carior, & dum
 Vita tibi fuit, & nunc ubi morte jaces
 Carus eras & eris: carus quoq^e per te.
 Unica qvi vita^e fax mihi, Natus erit.
 Utq^e patescat amor meus iste nepotibus olim.
 Haec fidei monimen sint monumenta mea^e.

*Drahý manželi, dražší mi než mé srdce, nejen
 dokud jsi ještě žil, ale také nyní, ležíš-li ve
 smrti,
 Byl jsi mi drahý a drahým mi zůstaneš. Kvůli
 Tobě je mi také drahý syn,
 Který bude jediným světlem mého života.
 A aby byla jednou patrna potomkům tato má
 láska,
 Bud' tento pomník zároveň připomínkou mé
 věrnosti.*

O vita^e Cynosura mea^e Pater una, viaque!
 O calcar gestis ad pia gesta tuis!
 Sedulus istud agam, tua per vestigia currens
 Addat uti fama^e post mea fama tua^e.
 Interea vitâ tu gaude celite: at ô heic
 Longum cum Jova, spes mea; Mater agat.

*Ó otče, šťastná hvězdo mé životní pouti,
 Ty, jenž pobízíš svými skutky k dobrým
 činům, s horlivostí chci, ve Tvých šlépějích
 kráčeje, snažit se o jediné,
 Aby má sláva po mně Tvou slávu rozhojnila.
 Zatím těš se ze života na nebesích, a aj,
 Ať dlouho žije s Boží přízní matka, má
 naděje!*

Grata mihi pietas tua cara Marita, Fidesque,
 Et grata haec Fidei Sunt Monumenta tua.
 Grator at Nati tua cura, sed ô! mea quondam:
 Cura quoq^e: ô! Generis spes mea Nati mei.
 Sis pius imprimis, Cari dêin gesta Parentis,
 Magnô imitare animô, nomine magnus eris.

*Milá je mi, drahá manželko, Tvá zbožnost a věrnost,
 Milý je mi tento důkaz Tvé věrnosti.
 A ještě dražší Tvá starost o syna, kdysi, ach, také má starost.
 Ó synu, naděje mého rodu, bud'
 Především bohabojný, následuj pak nadšeně činy svých milých
 rodičů,
 A Tvé jméno bude velké.*

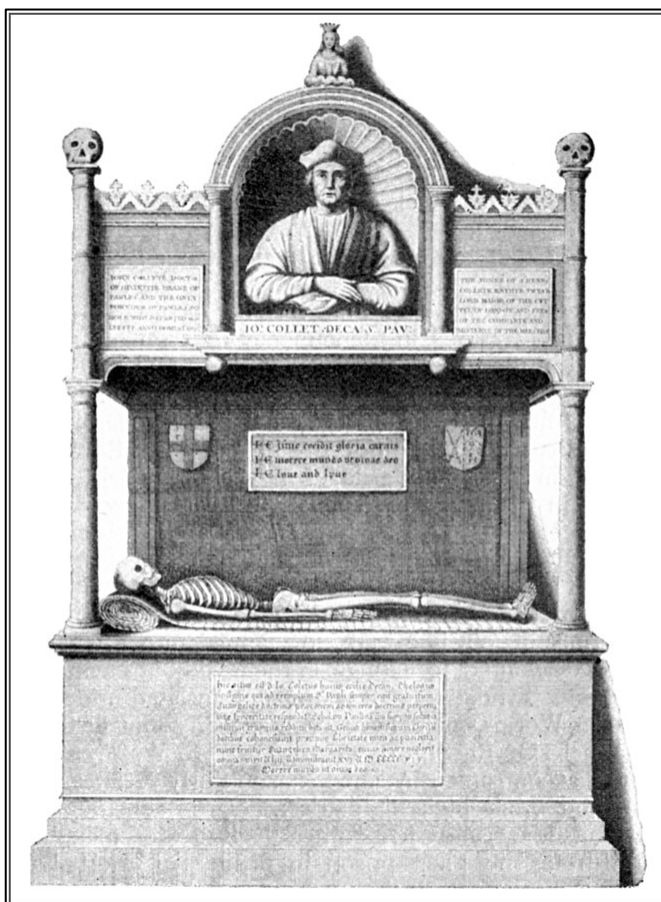

Epitafy Markéty Františky roz.
z Ditrichštejna (†1617) a jejího manžela
Václava Viléma Popela z Lobkovic (†1626)
v kostele sv. Václava v Mikulově.

Epitaf Václava dal dle nápisu zhotovit jeho
syn František Josef, epitaf Markéty bude
nejspíše starší.

Výklenek s drapérií byl pořízen v roce 1784,
kdy do něj byly přeneseny epitafy.

Repro: KOUDELA, Miroslav: *Mikulovský
kostel sv. Václava v proměnách staletí*, in:
RegioM: zpravodaj Regionálního muzea
v Mikulově, Mikulov 2007, s. 65.

Pro porovnání podobně koncipovaný
náhrobek Johna Coleta (†1519), katolického
kněze, humanisty a přítele Erasma
Rotterdamského.

Náhrobek v plně humanistickém duchu byl
dokončen r. 1522, v horním patře nese
idealizovaný portrét učence, spodní patro
zobrazuje jeho transi, redukován jen na
kostlivce a připomínají tedy spíše *vanitas*
případně *memento mori*. Colet sám nechtěl,
aby jeho náhrobek vzbuzoval soucit s duší.
Smyslem kostry na jeho hrobu měla být
symbolika odpoutání se od starého a
nedokonalého těla, které je jen vězením
ducha. Náhrobek se nacházel v katedrále sv.
Pavla v Londýně.

Rytina podle Václava Hollara.

Zdroj: Project Gutenberg

1	Strahow Mons Sion.	57	Infula maior.	1	Strahow Berg Sion genadt:	57	Groß Wasserhoff.
2	Ad S. Laurentium.	58	Turris aquaria.	2	S. Lorenz.	58	Der Wasserthurm.
3	Infignia oppidi Radian.	59	Infignia vrbis veteris.	3	Wappen des Kaschbin.	59	Wappen der Altstadt.
4	Capucinatorum ad Divi Virginem.	60	Ad S. Clementem.	4	Capuciner zu vnser Frauen.	60	S. Clement.
5	Via Cava.	61	Domus Senatoria, Veteris vrbis.	5	Der Goleweg.	61	Das Karthaus.
6	Ad S. Benedictum.	62	Ad S. Michaelem.	6	S. Benedict.	62	S. Michael.
7	Via caua superior.	63	Forum Veteris vrbis.	7	Ober Goleweg.	63	Ring in der Altstadt.
8	Ad S. Matthiam.	64	Letęcurienfis Ecclēfia, ad S. Mariam.	8	S. Matbias.	64	Thron zu vnser Frauen genadt
9	Ad S. Ioannem.	65	Monasterium ad S. Iacobum.	9	S. Iohanne.	65	S. Jacob.
10	Porta arcis.	66	Ad S. Petrum.	10	S. Petrus.	66	Das Schloßhof.
11	Palatium Cęsarıs.	67	Ad S. Annam.	11	Beyfers Zimmer.	67	S. Peter.
12	Turris alba.	68	Templum Bethlehem.	12	Der Weißthum.	68	S. Egdi.
13	Scalę ad arcem.	69	Ad S. Andream.	13	Die Schloßstęgen.	69	S. Anna.
14	Tubicinum excubię.	70	Ad S. Iacobum.	14	Trommeter Heußle.	70	Bethlehem.
15	Cathedralis Ecclēfia ad S. Vitum.	71	Infula minor.	15	Schloßkirchen S. Veit.	71	S. Andreas.
16	Palatium commune.	72	Ad S. Crucem.	16	Der Saal.	72	S. Jacob.
17	Monasterium ad S. Georgium.	73	Kocz.	17	S. Georg.	73	Wasserthurm.
18	Turris nigra.	74	Porta Boritzia.	18	Der Schwarzhurm.	74	klein Wasserhoff.
19	Granataru & Ficũ reconditorium.	75	Hospitale ad S. Paulum.	19	Granat und Feigenbaum behaldnũ.	75	Heilig Kreuz.
20	Domus deambulatoria.	76	Ad S. Gallum.	20	Kuffbau.	76	Boze.
21	Ad S. Venceslaum.	77	Collegium maius Caroli IV.	21	S. Venceslaus.	77	Bongarthor.
22	Ad S. Nicolaum.	78	Macella.	22	S. Nicolaus.	78	S. Paul Spittal.
23	Ad S. Thomam.	79	Ad S. Martinum.	23	S. Thomas.	79	S. Gall.
24	Domus Senatoria, Minoris Pragę.	80	Ad S. Stephanum.	24	Das Kathaus.	80	Groß Collegium.
25	Forum minoris Pragę.	81	Fossa inter Novam & Veterem vrbę.	25	Der Ring auff der Kleinen Seiten.	81	fielchbüdn.
26	Ad S. Ioannem.	82	S. Marię ad Nives.	26	S. Iohanne.	82	S. Martin.
27	Ad S. Procopium.	83	Porta Guttenbergia.	27	S. Procopius.	83	S. Stephan.
28	Ad S. Laurentium.	84	Locus Suppliciorum.	28	S. Lorenz.	84	Der Graben.
29	Ad S. Mariam Magdalenam.	85	Ad S. Henricum.	29	Maria Magdalena.	85	Vnser Frauen Schnee.
30	Augezd oppidum.	86	Porta equareia.	30	Kreuz.	86	Das Güttenbergthor.
31	Infignia minoris Pragę.	87	Ad S. Michaelem.	31	Wappen der Kleinen Seiten.	87	Das hohe Gericht.
32	Porta Oppidi Augezd.	88	Domus Senatoria Novę vrbis.	32	Kreuzthor.	88	S. Heinrich.
33	Ad S. Mariam.	89	Ad S. Lazarum.	33	Zu vnser Frauen.	89	Kosmarck.
34	Turris ad Pontem.	90	Vetus armarium.	34	Brennthum.	90	Koschor.
35	Ad S. Petrum & Paulum.	91	Turris aquaria.	35	S. Peter und Paul.	91	S. Michael.
36	Traiectus.	92	Forum peccatorum.	36	Die Oberfahrt.	92	Das Karthaus.
37	Ad S. Michaelem.	93	Onium animarum memorię.	37	S. Michael.	93	S. Lazarus.
38	Ad S. Ioannem.	94	Ecclēfia Ierusalyma dicta.	38	S. Iohanne.	94	Genoble Senckhaus.
39	Traiectus.	95	Infignia Novę vrbis.	39	Die Oberfahrt.	95	S. Adalbert.
40	Ad S. Valentinum.	96	Porta porciz.	40	S. Valentin.	96	Wasserthurm.
41	Veřtigalis Domus.	97	Ad S. Stephanum.	41	Das Zollhaus.	97	Alle Heiligen.
42	Hospitale cũ templō S. Francisci.	98	Ad S. Petrum & Paulum.	42	Das Spittal S. Francisci.	98	Ierusalem.
43	Ad S. Eulogium.	99	Ad S. Catharinam.	43	S. Eloi.	99	Wappen der Tempel.
44	Sancti Spiritus.	100	Ad S. Apollinarem.	44	Jam S. Geist.	100	Das Schwandthor.
45	Ad S. Crucem.	101	Monasterium ad S. Carolum.	45	Die Oberfahrt.	101	Freutrichthum.
46	Ad S. Clementem.	102	S. Trufus.	46	S. Clement.	102	S. Wenzel.
47	Ad SS. Simonem & Iudam.	103	S. Tribuzia.	47	S. Simon und Iude.	103	S. Pancraz.
48	Ad S. Agnetem.	104	Hospitale ad S. Bartholemaum.	48	Die Oberfahrt.	104	S. Catharina.
49	Turris aquaria.	105	Ad S. Adalbertum.	49	S. Agnee.	105	S. Apollinaris.
50	Molendina.	106	Ad S. Mariam.	50	Die Oberfahrt.	106	S. Carol.
51	Ad S. Ioannem.	107	Ad S. Elisabetham.	51	Die Oberfahrt.	107	Die Oberfahrt.
52	Tręsfuratiõnis Christi Collegium.	108	Decollatiõnis S. Ioannis.	52	Die Mühlen.	108	Das Spital S. Bartholeme.
53	Ad S. Leonhardum. (P. Soc. Icu.)	109	Ad S. Martinum.	53	S. Iohanne.	109	S. Ulrich.
54	Ad S. Mariam.	110	Arctis Wilschrad ruderę.	54	Jesusiter Kirch Verklärung Christi.	110	Zu vnser Frauen.
55	Ad S. Nicolaum.	111	Infignia vrbis veteris.	55	S. Leonhard.	111	S. Elisabeth.
56	Ad S. Gařtaldum.	112	Infignia vrbis veteris.	56	Zu vnser Frauen.	112	S. Peter und Paul.
						113	S. Joanne Entpauptung.
						114	S. Martin.
						115	Die S. Spirit.
						116	Das Schloß Wilschrad.
						117	Wappen auff dem Wilschrad.

Číslovaný seznam budov a výjevů připojený k tzv. Sadelerově prospektu Prahy ze sbírek Metropolitního muzea umění v New Yorku.

Philip van den Bossche podle Johanna Wechtera, Aegidius Sadeler 1616, tisk.

Zdroj:

The Metropolitan Museum of Art

<https://www.metmuseum.org/>

Accession Number: 53.601.10(72-83)

Příloha, kapitola 6
Seznam sakrálních staveb v Praze v letech 1500–1650

Číslo	Kostel	Město	Současná adresa	Hřbitov	Číslo u Sadelera	Název u Sadelera	Dochováno	Poznámka
1.	Strahov, Kostel Nanebevzetí Panny Marie	Hradčany	Strahovské nádvoří	ano	1	Strahov Mons. Sion	ano	hřbitov zanikl při barokní přestavbě
2.	Strahov, Královská kanonie premonstrátů	Hradčany	Strahovské nádvoří 1/132	krypta	1	Strahov Mons. Sion	ano	
3.	Strahov, Kaple sv. Rocha	Hradčany	Strahovské nádvoří	ano	nezachycuje	–	částečně	rekonstrukce, dnes výstavní síň
4.	Strahov, špitální kaple sv. Alžběty (pro chudé)	Hradčany	– (Úvoz 155/15)	??	nezachycuje	–	ne	pro chudé, na místě barokní novostavba, dnes hotel
5.	Loreta, ambit	Hradčany	Loretánské nám.	ne	nezachycuje	–	ano	hřbitov vysvěcen až 1664
6.	Loreta, Santa Casa	Hradčany	Loretánské nám.	ne	nezachycuje	–	ano	
7.	Kaple sv. Vavřince na Petříně	Hradčany	Petřínské sady	? (ne)	2	Ad S. Laurentium	ano	kaple zásadně přestavěna 1770
8.	Kostel Panny Marie Královny Andělů	Hradčany	Loretánské nám./Černínská	ne	4	Capucinatorum ad Diva Virginem	ano	
9.	Klášteř kapucínů u Panny Marie Královny andělů	Hradčany	Černínská 99/6	ne	4	Capucinatorum ad Diva Virginem	ano	
10.	Kostel sv. Benedikta a kolej barnabitů	Hradčany	Hradčanské nám. 184/3	ano	6	Ad S. Benedictum	ano	dříve farní kostel Hradčan, od 1626 klášter barnabitů, od 1792 bosé karmelitky

Příloha, kapitola 6
Seznam sakrálních staveb v Praze v letech 1500–1650

Číslo	Kostel	Město	Současná adresa	Hřbitov	Číslo u Sadelera	Název u Sadelera	Dochováno	Poznámka
11.	Kaple sv. Jana Křtitele v arcibiskupském paláci	Hradčany	Hradčanské nám. (palác je čp. 56/16)	ne	nezachycuje	–	ano	součást arcibiskupského paláce, neměla sepulkrální fci
12.	Kostel sv. Matěje v Oboře	Obora	– (Šporkova 323/3)	hřbitov u sv. Jana	8	Ad. S. Matthiam	ne	na prospektu jsou kostely sv. Matěje a Jana prohozené, dohromady snad využívaly jeden hřbitov
13.	Kostel sv. Jan Křtitele v Oboře	Obora	– (Šporkova 322/3)	ano	9	Ad. S. Ioannem	částečně	částečně dochován ve stavbě č. p. 322/3
14.	Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha	Hradčany	Pražský hrad, III. nádvoří	ano	15	Cathedralis Ecclesia ad S. Vitum	ano	za pruského obléhání “kule prorývaly hřbitov před kostelem, a vyhazovaly rakve i mrtvolky do výšky”
15.	Kaple sv. Mořice	Hradčany	Pražský hrad, III. nádvoří	ne	nezachycuje	–	ne	
16.	Kaple sv. Vojtěcha	Hradčany	– (Pražský hrad, III. Nádvoří)	ne	nezachycuje	–	ne	
17.	Kaple sv. Václava v Novém královském paláci	Hradčany	– (Pražský hrad, I. nádvoří)	ne	nezachycuje	–	částečně	tzv. Oktogon, bývalá dvorní kaple
18.	Bazilika sv. Jiří	Hradčany	nám. U Svatého Jiří	ano	17	Monsterium ad S. Georgium	ano	
19.	Klášter benediktinek u sv. Jiří	Hradčany	nám. U Svatého Jiří 33/5	u kostela	17	Monsterium ad S. Georgium	ano	
20.	Kaple Všech svatých	Hradčany	nám. U Svatého Jiří	ne	nečísluje		ano	pohřební místo sv. Prokopa
21.	Rotunda sv. Václava	Malá Strana	– (Malostranské nám. 25/2)	ne	21	Ad S. V Venceslaum	ne/částečně	přestavěna, část zdiva včleněna do budovy profesního domu

Příloha, kapitola 6
Seznam sakrálních staveb v Praze v letech 1500–1650

Číslo	Kostel	Město	Současná adresa	Hřbitov	Číslo u Sadelera	Název u Sadelera	Dochováno	Poznámka
22.	Kostel sv. Mikuláše	Malá Strana	– (Malostranské nám.)	ano	22	Ad. S. Nicolaum	ne	na místě barokní novostavba
23.	Kostel sv. Tomáše	Malá Strana	Letenská	ano	23	Ad. S. Thomam	ano	
24.	Klášter augustiniánů-poustevníků u sv. Tomáše	Malá Strana	Letenská 28/22 a 33/12	krypta	23	Ad. S. Thomam	ano	
25.	Kostel sv. Jana Křtitele pod Petřínem = kaple Mistra Jana z Husi/ kaple sv. Ludvíka	Malá Strana	– (asi Karmelitská 529/3)	ano	26	Ad. S. Ioannem	ne	patrně totožný s kaplí Jana Husa, od r. 1623 kaple sv. Ludvíka, zbořena 1654
26.	Kostel sv. Prokopa	Malá Strana	– (Prokopská 625/3)	?	27	Ad. S. Procopium	ne	na místě barokní novostavba přestavěná na činžovní dům
27.	Kostel sv. Vavřince pod Petřínem	Malá Strana	– (Hellichova 553/18)	ano	28	Ad. S. Laurentium	částečně	přestavěn, dnes koncertní síň
28.	Kostel sv. Máří Magdalény	Malá Strana	– (Karmelitská 387/6)	?	29	Ad. S. Mariam Magdalenam	částečně	kostel přestavěn, dnes Muzeum hudby
29.	Kaple Panny Marie a Karla Boromejského při Vlašském Špitále	Malá Strana	V rámci areálu vlašského špitálu; Vlašská 335/34, Šporkova 335/14	ano	nezachycuje	–	ano	po 1654, Ekert uvádí, že hřbitov povolen již Rudolfem II. r. 1608
30.	Kostel Nejsvětější Trojice / kostel Panny Marie Vítězné	Malá Strana	Karmelitská	ano	nezachycuje	–	ano	hřbitov původní od kostela sv. Jana

Příloha, kapitola 6
Seznam sakrálních staveb v Praze v letech 1500–1650

Číslo	Kostel	Město	Současná adresa	Hřbitov	Číslo u Sadelera	Název u Sadelera	Dochováno	Poznámka
31.	Kláster bosých karmelitánů u Panny Marie Vítězné	Malá Strana	Karmelitská 529/3	ne	nezachycuje	–	ano	krypta
32.	Kostel Panny Marie pod řetězem	Malá Strana	Lázeňská	ano	33	Ad S. Mariam	ano	
33.	Kostel sv. Petra a Pavla (v Rybářích)	Malá Strana	– (Klárov/Letenská)	ano	35	Ad. SS. Petrum & Paulum	ne	
34.	Kostel sv. Michaela v zahradě jezuitů na Klárově	Malá Strana	– (Klárov, v zahradě Strakovy akademie)	ne	37	Ad. S. Michaellem	ne	
35.	Kostel sv. Jana Křtitele Na Prádle	Malá Strana	Říční/Všehrdova	ano	38	Ad S. Ioannem	ano	patřil k malostranskému špitálu
36.	Kostel sv. Martina	Malá Strana	– (Sněmovní 176/4)	ne	nezachycuje	–	ne	na vedutě 1611
37.	Kostel sv. Michala (pod valy)	Malá Strana	– (?)	ano	nezachycuje	–	ne	
38.	(Sv. Kliment v Holešovicích)	Holešovice	Kostelní	ano	nečísluje	–	ano	
39.	Kostel sv. Valentina	Staré Město	– (Valentinská 58/7)	ano	40	Ad. S. Valentinum	ne	
40.	Kostel sv. Ducha, špitál křižovníků s červenou hvězdou	Staré Město	Křižovnické nám. pod kostele sv. Františka	ano	42	Hospitale du templo S. Francisci	ano	
41.	Kostel sv. Eligia, areál Klementina	Staré Město	– (součást Klementina čp. 190)	?	43	Ad. S. Eulogium	ne	
42.	Kostel sv. Ducha	Staré Město	U sv. Ducha/Dušní	ano	44	Sancti Spiritus	ano	

Příloha, kapitola 6
Seznam sakrálních staveb v Praze v letech 1500–1650

Číslo	Kostel	Město	Současná adresa	Hřbitov	Číslo u Sadelera	Název u Sadelera	Dochováno	Poznámka
43.	Klášter benediktinek u sv. Ducha	Staré Město	– (pravděpodobně přiléhal ke kostelu S stěnou)	?	44	Sancti Spiritus	ne	
44.	Kostel sv. Kříže Většího	Staré Město	– (dušní)	ano	45	Ad S. Crucem	ne	snad v mase dnešního kostela sv. Klimenta
45.	Klášter cyriaků u sv. Kříže Většího	Staré Město	Dušní 886/19	?	45	Ad S. Crucem	ne	
46.	Kostel sv. Šimona a Judy (tzv. Větší kostel)	Staré Město	U Milosrdných 847/1	ano	47	Ad. SS. Simonem & Iudam	částečně	původně snad špitálská kaple, rozšířená na bratrský kostel, posléze špitálský kostel milosrdných bratří, dnes po přestavbě koncertní síň
47.	Kostel sv. Šimona a Judy u milosrdných bratří (tzv. Menší kostel)	Staré Město	U Milosrdných 847/1	ano	nezachycuje	–	ne	původně luteránský kostelík, lokace nejspíše severovýchodně od současného kostela Šimona a Judy, možné je též částečné dochování snad v mase zdi většího kostela
48.	Klášter milosrdných bratří u sv. Šimona a Judy	Staré Město	U Milosrdných 847/1	ne	nezachycuje	–	částečně	
49.	Anežský klášter, Anežčina soukromá oratoř	Staré Město	Anežská	–	48	Ad S. Agnetem	ano	neměla sepulkrální fci
50.	Anežský klášter, Kaple Panny Marie	Staré Město	Anežská	–	48	Ad S. Agnetem	ano	neměla sepulkrální fci

Příloha, kapitola 6
Seznam sakrálních staveb v Praze v letech 1500–1650

Číslo	Kostel	Město	Současná adresa	Hřbitov	Číslo u Sadelera	Název u Sadelera	Dochováno	Poznámka
51.	Anežský klášter, Kaple sv. Barbory	Staré Město	Anežská	–	48	Ad S. Agnetem	částečně	zřítela se po požáru 1689, barokně přestavěna a obnovena v letech 1958–1963. Původní pohřební kaple klarisek.
52.	Anežský klášter, konvent františkánů	Staré Město	Anežská	ano	48	Ad S. Agnetem	částečně	
53.	Anežský klášter, konvent klarisek/dominikánů	Staré Město	Anežská 811/12	ano	48	Ad S. Agnetem	ano	část obnovena, v chodbách ambitu velký očet ženských pohřbů
54.	Anežský klášter, Kostel sv. Františka	Staré Město	Anežská	ano	48	Ad S. Agnetem	ano	prospekt nezachycuje celý areál
55.	Anežský klášter, Kostel sv. Salvátora	Staré Město	Anežská	–	48	Ad S. Agnetem	ano	po propadu kleneb r. 1611 sloužil jako veřejný hřbitov sám kostel, u sv. Františka klášterní hřbitov
56.	Kostel sv. Jana Křtitele na Zábradlí	Staré Město	– (Na Zábradlí 205/1)	ano	51	Ad. S. Ioannem	ne	
57.	Kostel sv. Salvátora, areál Klementina	Staré Město	Klementinum čp. 190	ne	52	Transfigurationis Christi. Collegiú P. So. Iesu	ano	existence hřbitova v novověku je nepravděpodobná vzhledem k měšťanské zástavbě
58.	Kaple Nanebevzetí Panny Marie (Vlašská kaple) v Klementinu	Staré Město	Karlova	ne	nečísluje	–	ano	na místě replika s využitím dochovaného zdiva

Příloha, kapitola 6
Seznam sakrálních staveb v Praze v letech 1500–1650

Číslo	Kostel	Město	Současná adresa	Hřbitov	Číslo u Sadelera	Název u Sadelera	Dochováno	Poznámka
59.	Kostel sv. Klimenta, areál Klementina	Staré Město	– (areál Klementina, čp. 190)	ne	nečísluje	–	ne	
60.	Klášter dominikánů/jezuitů u sv. Klimenta	Staré Město	Klementinum (Platněřská 190/10 a 190/8, Křižovnická 190/2, Mariánské nám. 190/5, Karlova 190/1, Seminářská 190/1)	ne	nezachycuje	–	ano	
61.	Sv. Kliment, kaple sv. Bartoloměje/kostel sv. Martina Menšího	Staré Město	– (areál Klementina čp. 190)	ne	nečísluje	–	ne	umístění obou objektů nejisté
62.	Kostel sv. Linharta	Staré Město	– (Linhartská 2/1)	ano	53	Ad. S. Leonhardů	ne	
63.	Kostel Panny Marie na Louži	Staré Město	– (Mariánské nám., roh Husova/Linhartská)	ano	54	Ad. S. Mariam	ne	
64.	Kostel sv. Mikuláše	Staré Město	Staroměstské nám.	ano	55	Ad. S. Nicolaum	ne	na místě barokní novostavba
65.	Klášter premonstrátů/benediktinů u sv. Mikuláše	Staré Město	– (Maislova 24/2)	ne	55	Ad. S. Nicolaum	ne	
66.	Kostel sv. Haštala	Staré Město	Haštalské nám.	ano	56	Ad. S. Gastaldum	ano	
67.	Kostel sv. Klimenta	Nové Město	Klimentská	ano, 2x	60	Ad S. Clementem	ano	
68.	Kostel sv. Michaela archanděla	Staré Město	– (Michalská 662/29)	ano	62	Ad. S. Michaellem	částečně	barokní přestavba, dnes koncertní síň

Příloha, kapitola 6
Seznam sakrálních staveb v Praze v letech 1500–1650

Číslo	Kostel	Město	Současná adresa	Hřbitov	Číslo u Sadelera	Název u Sadelera	Dochováno	Poznámka
69.	Řeholní dům servitů u sv. Michaela archanděla	Staré Město	– (Michalská 970/20)	ne	nezachycuje	–	částečně	klášter stavěn 1640–1664
70.	Kostel Panny Marie před Týnem	Staré Město	Staroměstské nám.	ano	64	Letecuriensis Ecclesia, ad S. Mariam	ano	
71.	Kostel sv. Salvátora	Staré Město	Salváterská / Dušní	?	nezachycuje	–	ano	po Josefských reformách přeměněn v mincovnu, pak odkoupen a renovován. Podlaha přenesena ke sv. Haštalu.
72.	Konvent paulánů u sv. Salvátora	Staré Město	– (Staroměstské nám. 930/7)	?	nezachycuje	–	částečně	zachováno pár obvodových zdí
73.	Kostel sv. Jakuba	Staré Město	Malá Štupartská	ano	65	Monasterium ad. S. Iacobum	ano	
74.	Klášter minoritů u sv. Jakuba	Staré Město	Malá Štupartská 635/6	ano	65	Monasterium ad. S. Iacobum	částečně	
75.	Kostel sv. Ambrože	Nové Město	– (poblíž nám. Republiky 3/3)	ano	nezachycuje	–	ne	
76.	Kostel sv. Petra Na Poříčí	Nové Město	Petrská/Biskupská	ano	66	Ad. S. Petrum	ano	
77.	Kostel sv. Jiljí	Staré Město	Husova	ano	67	Ad S. Aegidium	ano	
78.	Klášter dominikánů u sv. Jiljí	Staré Město	Husova 234/8	ne	67	Ad S. Aegidium	ano	stavebně upravován, v Josefských reformách zrušen, předělán na tiskárnu, dnes pro baletní soubor ND
79.	Kostel sv. Anny a Vavřince	Staré Město	Anenské nám.	?	68	Ad. S. Annam	částečně	

Příloha, kapitola 6
Seznam sakrálních staveb v Praze v letech 1500–1650

Číslo	Kostel	Město	Současná adresa	Hřbitov	Číslo u Sadelera	Název u Sadelera	Dochováno	Poznámka
80.	Klášteř dominikánek u sv. Anny	Staré Město	Anenské nám. 211/2	?	68	Ad. S. Annam	částečně	
81.	Betlémská kaple	Staré Město	– (Betlémské nám. 255/4)	ano	69	Templum Bethlehem	ne	
82.	Kostel sv. Ondřeje	Staré Město	– (Betlémská 287/4)	ano	70	Ad. S. Andream	ne	
83.	Kostel sv. Benedikta/ po 1682 Norberta	Staré Město	(Nám. Republiky, v místě dnešního OB Kotva, pozemková parcela č. 680)	ano	nezachycuje	–	ne	filiální k Týnu, část pohřbů z Týna nejspíše zde
84.	Klášteř irských františkánů u sv. Ambrože	Nové Město	– (nám. Republiky 1037/4)	?	nezachycuje	–	ne	klášteř hyberny využíván jen r. 1631
85.	Klášteř Hybernů při kostele Neposkvrněného početí P. Marie	Nové Město	– (Hyberská 3/1)	?	nezachycuje	–	částečně	kostel stavěn 1653-1659
86.	Kostel sv. Josefa	Nové Město	nám. Republiky	ne	nezachycuje	–	ano	vysvěcen až 1653
87.	Řeholní dům/klášteř kapucínů u sv. Josefa	Nové Město	– (nám. Republiky 1077/2)	ne	nezachycuje	–	ne	nový klášteř stavěn od r. 1653
88.	Kostel sv. Filipa a Jakuba	Smíchov	– (Arbesovo nám.)	ano	71	Ad. S. Iacobum	ne	možná totožný s kostelem sv. Martina Menšího
89.	Rotunda sv. Kříže	Staré Město	Karoliny Světlé	ano	74	Ad S. Crucem	ano	
90.	Kostel sv. Havla	Staré Město	Havelská 539/24	ano	78	Ad S. Gallum	ano	

Příloha, kapitola 6
Seznam sakrálních staveb v Praze v letech 1500–1650

Číslo	Kostel	Město	Současná adresa	Hřbitov	Číslo u Sadelera	Název u Sadelera	Dochováno	Poznámka
91.	Špitál u sv. Pavla za Poříčskou bránou	Karlín, správně pod Staré Město	– (mezi ulicemi Prvního pluku, Pobřežní, Vítkova a Sokolovská)	ano	77	Hospitale Ad S. Paulum	ne	
92.	Kostel sv. Martina ve zdi	Staré Město	Martinská	ano	81	Ad S. Martinum	ano	
93.	Kostel sv. Štěpána ve zdi	Staré Město	– (Karoliny Světlé 315/3)	ano	82	Ad S. Stephanum	ne	
94.	Kostel Panny Marie Sněžné	Nové Město	Jungmannovo nám.	ano	84	S. Mariae ad Nives	ano	
95.	Kostel sv. Jindřicha a Kunhuty	Nové Město	Senovážné nám.	ano	87	Ad S. Henricum	ano	
96.	Kostel sv. Michaela v Jirchářích	Nové Město	V jirchářích / Opatovická	ano	90	Ad S. Michaelem	ano	
97.	Špitální kostel sv. Lazara	Nové Město	– (Omladinářů 6/6)	ano	92	Ad S. Lazarum	ne	
98.	Kostel sv. Vojtěcha Většího na Zderaze (v Jirchářích)	Nové Město	Vojtěšská	ano	94	Ad S. Adalbertum	ano	
99.	Kostel sv. Petra na Strouze	Nové Město	– (Pštrossova 220/29)	ano	nezachycuje	–	ne	po hus. válkách “v chlév přeměněn,” v 17. stol. chvíli opět sloužil jako svatostánek
100.	Rotunda sv. Longina = Památky všech duší	Nové Město	Na Rybníčku	na hřbitově	97	Omnium Animarum memoria	ano	stála na hřbitově, sloužila jako soukromá hrobka

Příloha, kapitola 6
Seznam sakrálních staveb v Praze v letech 1500–1650

Číslo	Kostel	Město	Současná adresa	Hřbitov	Číslo u Sadelera	Název u Sadelera	Dochováno	Poznámka
101.	Kostel sv. Štěpána	Nové Město	Štěpánská	ano	98	Ad S. Stephanum	ano	
102.	Kaple Všech svatých = hřbitovní, Rásovská	Nové Město	(v areálu hřbitova u sv. Štěpána)	na hřbitově	99	Ad Omnes Sanctos	ne	
103.	Kaple Jeruzalémská	Nové Město	(v areálu hřbitova u sv. Štěpána)	na hřbitově	100	Ecclesia Ierosolyma dicta	ne	
104.	Kaple božího těla	Nové Město	– (Karlovo nám.)	ano	103	Corporis Christi	ne	
105.	Kostel sv. Václav na Zderaze	Nové Město	Resslova	ano	104	Ad S. Wenceslaum	ano	
106.	Klášteř augustiniánů u sv. Václava na Zderaze	Nové Město	Resslova 1969/2	ano	104	Ad S. Wenceslaum	ne	
107.	Kostel sv. Petra a Pavla na Zderaze	Nové Město	– (asi Na zbořenci 275/10)	ano	nezachycuje	–	ne	
108.	Klášteř křižovníků strážců božího hrobu u sv. Petra a Pavla na Zderaze	Nové Město	– (asi Na zbořenci 275/10)	??	nezachycuje	–	ne	
109.	Kostel sv. Pankráce = sv. Jan na Bojišti	Nové Město	– (Kateřinská, parcela čp. 456)	ne	105	Ad S. Pankratium	ne	hřbitov archeologicky nedoložen, Podlaha zde zmiňuje dva morové masové hroby k r. 1281
110.	Kostel sv. Kateřiny	Nové Město	Viničná	?	106	Ad S. Catharinam	částečně	z původního kostela zůstala jen průčelí a část obvodových stěn, zbytek je novostavba

Příloha, kapitola 6
Seznam sakrálních staveb v Praze v letech 1500–1650

Číslo	Kostel	Město	Současná adresa	Hřbitov	Číslo u Sadelera	Název u Sadelera	Dochováno	Poznámka
111.	Klášter augustiniánů-poustevníků u sv. Kateřiny	Nové Město	– (Kateřinská 468/30)	?	106	Ad S. Catharinam	ne	
112.	Kostel sv. Apolináře	Nové Město	Apolinářská	ano	107	Ad S. Apolinarem	ano	
113.	Kostel Nanebevzetí Panny Marie a Karla Velikého	Nové Město	Sokolská / Horská / Ke Karlovu	ano	108	Monasterium ad S. Carolum	ano	
114.	Klášter augustiniánů-kanovníků u Nanebevzetí Panny Marie a Karla Velikého	Nové Město	Boženy Němcové 453/2	?	108	Monasterium ad S. Carolum	částečně	barokní přestavba, rušení, obnova, dnes sídlo Muzea Policie ČR
115.	Kostel Panny Marie, sv. Jeronýma, Cyrila a Metoděje, Vojtěcha a Prokopa	Nové Město	Vyšehradská	ano	109	Monasterium Slavorum Emausis	ano	
116.	Benediktinské opatství Panny Marie a svatého Jeronýma v Emauzích	Nové Město	Vyšehradská 320/49	ano	109	Monasterium Slavorum Emausis	ano	

Příloha, kapitola 6
Seznam sakrálních staveb v Praze v letech 1500–1650

Číslo	Kostel	Město	Současná adresa	Hřbitov	Číslo u Sadelera	Název u Sadelera	Dochováno	Poznámka
117.	Kostel sv. Kosmy a Damiana	Nové Město	Vyšehradská	ne	nečísluje	–	částečně	rozsáhlá barokní přestavba
118.	Špitál u sv. Bartoloměje	Nové Město	– (Vyšehradská 427/18)	?	111	Hospitale ad S. Bartolomeus	ne	na místě špitální budovy novorenesanční novostavba
119.	Kostel Nejsvětější Trojice	Nové Město	Trojická	ano	113	S. Trinitatis	ano	rozsáhlejší barokní přestavba
120.	Kostel sv. Vojtěcha Menšího	Nové Město	– (Vyšehradská 1355/17)	ano	114	Ad S. Adalbertum	ne	
121.	Kostel Panny Marie Na trávníčku (Na slupi)	Nové Město	Na slupi	?	115	Ad S. Mariam		
122.	Klášter servitů Panny Marie Na trávníčku (Na slupi)	Nové Město	Na slupi	?	115	Ad S. Mariam	ne	
123.	Kostel sv. Mikuláše	Nové Město	– (Podskalská)	ano	nezachycuje	–	ne	v místech, kde Sadelerův prospekt uvádí č. 112 “S. Trufius / S. Drutzl”
124.	Špitální kostel Pokory Panny Marie (sv. Alžběty)	Nové Město	– (Vnislavova)	ano	116	Ad S. Elisabetham	ne	
125.	Kostel sv. Petra a Pavla	Vyšehrad	Štulcova	ano	117	Ad SS. Petrum & Paulum		
126.	Kostel Stětí Jana Křtitele (v kurtině)	Vyšehrad	K pevnosti	ano	118	Decollationis S. Ionnis		
127.	Rotunda sv. Martina	Vyšehrad	K pevnosti	??	119	Ad S. Martinum		

Příloha, kapitola 6
Seznam sakrálních staveb v Praze v letech 1500–1650

Číslo	Kostel	Město	Současná adresa	Hřbitov	Číslo u Sadelera	Název u Sadelera	Dochováno	Poznámka
128.	Kaple sv. Dismase u popraviště		– (východně od novoměstských hradeb)	ne	nezachycuje	–	ne	na místě kamenná šibenice s pohřebním prostorem
129.	Kaple sv. Máří Magdalény pod Letnou		Čechův most	spíše ne	nezachycuje	–	ano	vznik 1635 na klášterní vinici cyriaků

Objekty jsou řazeny dle číslování na Sadelerově prospektu. Objekty, které na prospektu nejsou číslovány nebo se zde vůbec nevyskytují, jsou zařazeny do seznamu dle své polohy.

Názvy jsou uvedené od nejstarších k nejmladším, např. kostel Panny Marie Vítězné / Nejsvětější Trojice.

V závorkách () jsou uvedené alternativní názvy, pod kterými jsou objekty také známé, např. kaple Nanebevzetí Panny Marie u kostela sv. Salvátora na Starém Městě je známější jako Vlašská kaple.

Rovnítko = je použité v případech, kdy se o daném objektu referuje pod různými názvy, např. zaniklý kostel sv. Jana na Bojišti se objevuje v pramenech i jako sv. Pankrác.

Materiál	
mramor	339
opuka	24
pískovec	13
žula	2
bronz	5
mosaz	1
kov	1
dřevo	4
pergamen	1

Druhy kamene	
mramor	339
opuka	24
žula	2
pískovec	13
Celkem kamenných nosičů	379

Barvy mramoru	
červená	213
hnědá	28
bílá	13
černá	1
kombinace	8
šedý	24
růžový	18
žlutý	2

Typ památníku	
figurální	76
znakový	281
deska s nápisem	45

Typ památníku do roku 1627	
figurální	71
znakové	212
deska s nápisem	35

Týn, 1500–1627	
figurální	12
nefigurální	34

sv. Vít, 1500–1627	
figurální	18
nefigurální	61

Náhrobky dle věnované	
muži	365
muži- určeno	225
ženy	86
ženy - určeno	63
děti	41
děti - určeno	41
rodinné	100
rodinné - určeno	79

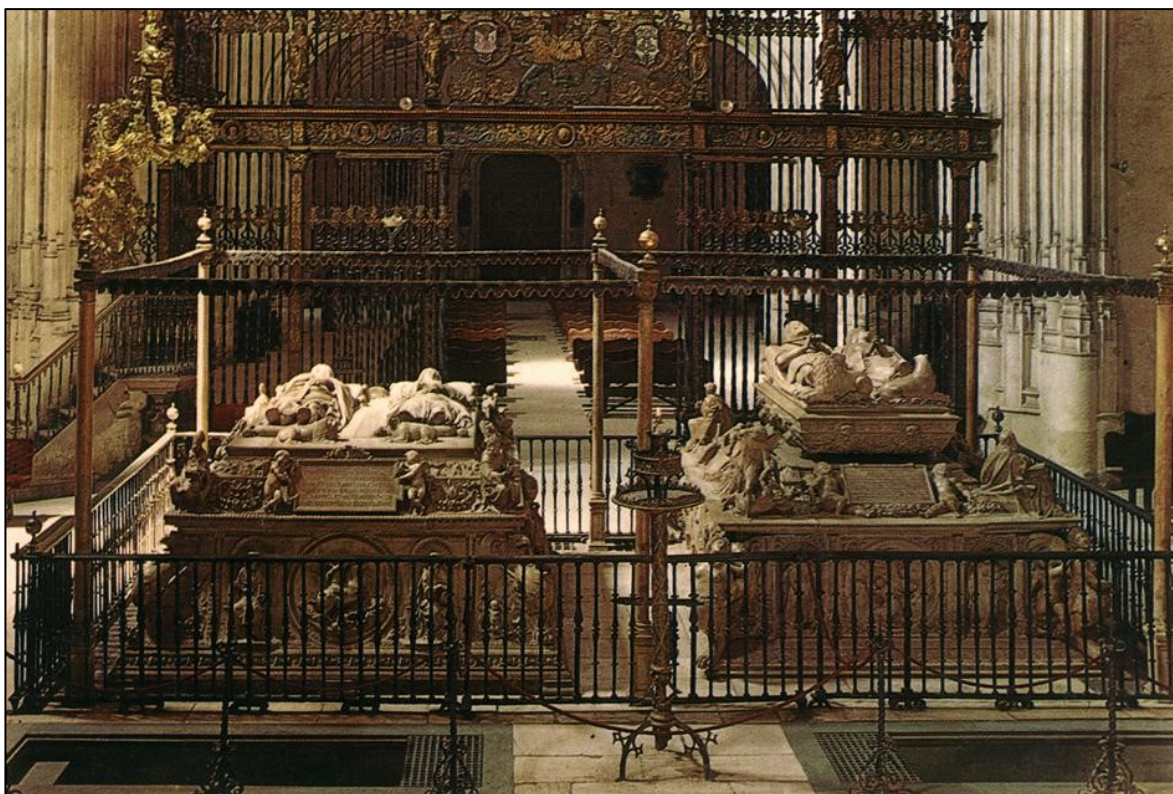
Muži	
figurální	31
znakový	163
nápisový	31

Ženy	
figurální	17
znakový	40
nápisový	6

Děti	
figurální	18
znakový	18
nápisový	3

Rodinné	
figurální	10
znakové	59
nápisový	10

* jednotkou jsou počty kusů

Královská kaple, Granada, celkový pohled na náhrobky
vlevo Isabely Kastilské a Ferdinanda Aragonského (Domenico Fancelli 1517), vpravo: Johany Kastilské a
Filipa Sličného (Domenico Fancelli, Bartolomé Ordóñez a dílna 1519– 1533).

Náhrobky jsou z bílého carrarského mramoru, mají tvar tumby s podstavcem ve tvaru komolého jehlanu, jehož tělo je zdobeno reliéfy a na víku se nachází gisanti králů a královen. Isabela a Ferdinand jsou sice zobrazeni ležící na kameni, stejně jako jejich příbuzní v Praze, pod hlavou stejně jako pod nohama však mají polštáře, u nohou jim navíc sedí i postavy dvou lvů, takže výsledek nepůsobí tak stroze. Jejich katolická veličenstva jsou zahalena do plášťů, na hlavách mají koruny, Isabela má ruce volně položené na břiše, Ferdinand na meči. Následuje horní část podstavce, po jejímž obvodu jsou sochy andálků nesoucí erby korunních zemí a nápisovou kartuš sdělující, že zde jsou uložena k odpočinku těla Ferdinanda Aragonského a Isabely Kastilské. Tato část je dále doplněna o reliéfy s vojenskou symbolikou, v rozích se nachází sošky čtyř církevních otců. Ve spodní části podstavce jsou na těle tumby kruhové medailony s reliéfy biblických událostí a nikami se soškami 12 apoštolů. Na rozích tumby jsou umístěny gryfové.

Efigie Johany a Filipa spočívají na *lit de parade* ve tvaru sarkofágu. Korunované hlavy mají gisanti položené na polštářích, pod nohama se opět nacházejí lvi – král má postavu lva, královna lvici. Těla jsou částečně zahalena do plášťů, Filipovy ruce volně spočívají na meči, Johaniny na žezlu. Pod sarkofágem, v rozích podstavce, jsou umístěny sošky satyrů (v původním konceptu gryfů) nesoucí královské insignie, stejně jako na pražském mauzoleu. Doplnují je putti nesoucí další heraldické symboly, mezi nimi řád zlatého rouna. Reliéfy na soklu zobrazují v medailonech výjevy z evangelií, doplňují je niky s alegoriemi ctností a svobodných umění, v rozích pak sošky královyh osobních svatých.

Zdroj: Web Gallery of Art

Královské mauzoleum v Praze

Alexander Colin 1571–1589

Původně zamýšlený párový pomník Ferdinanda Habsburského (uprostřed) a Anny Jagellonské s aktivovanými efigiemi byl na rozkaz císaře Maxmiliána vyhotoven s efigiemi *de la mort*, na rozkaz císaře Rudolfa II. pak doplněn i o efigii Maxmiliána II.

Náhrobek tvoří hranolová tumba, na jejímž víku spočívají na brokátových kobercích gisanti králů a královny. Pod korunovanými hlavami mají polštář, těla jsou částečně zahalená do plášťů. Ruce spočívají volně, Ferdinand drží jablko, Maxmilián se ho dotýká, meče leží po jejich boku.

U nohou jim stojí socha Krista-Spasitele, doplněná po obvodu andělky nesoucími erby císařských zemí, anděl v pravém horním rohu se opírá o lebku.

Tělo tumby je zdobené gryfy nesoucími heraldické symboly a reliéfní medailony s portréty některých českých králů a královen.

Dílo doplňuje mříž od pražského dvorního zámečníka Georga Schmidhammera. Zda byla podoba monumentu inspirována královskými náhrobky v Granadě, je otázka.

Zdroj: Wikimedia Commons

Johana Kastilská na náhrobku Bartolomé Ordóñezce, Královská kaple, Granada.

Také Ferdinand I. si přál, aby efigie její milosti královny Anny Jagellonské byla ztvárněna s korunou na hlavě a žezlem v ruce. Nelze vyloučit, že inspirací mu byla právě efigie jeho matky.

Zdroj: <https://jeanepompadour.tumblr.com/post/696817518652915712/tombs-of-joanna-i-queen-of-castile-and-philip-the>

Vincenc Strašryba a dílna, epitaf Jana Popela z Lobkovic, 1581–1594, chrám sv. Víta, kaple sv. Ondřeje

Na předechozí stránce celek monumentu, zde výřez centrálního motivu s klečící volně stojící figurou Jana Popela z Lobkovic.

Za vyhotovení snímku velmi děkuji paní Mgr. Martině Řehořové, Ph.D./Člověk a Víra

Náhrobek Kateřiny z Plavče (†1575), Lapidárium NM inv. č. H2-197960

Na náhrobku je jasně patrné jeho poničení odsekáním veškeré plochy reliéfu, které vystupovaly z hluboké niky vytesané na náhrobku.

Zdroj: esbirky.cz

Náhrobek Ferdinanda z Talmberka (†1626) v kostele Panny Marie pod řetězem.

Roční chlapeček je zobrazen jako živý, stojící ve výklenku. Na hlavě má věneček, v ruce třímá pravděpodobně dubové větvičky. Ty kromě obecné symboliky boží přítomnosti a funerální symboliky věčnosti mohou odkazovat na biblický příběh o Abrahamovi a jeho prvorozeném synovi.

Malý Ferdinand je oblečen v dívčích šatech s otvíracími rukávy, z pod kterých vykukuje bohatě vzorovaná látka charakterem připomínající brokát. Náboženské vyznání je zdůrazněno jak křížkem na krku, tak především růžencem v pravé ruce dítěte.

Foto autorka

Náhrobek dvouletých dvojčat Hanse von Aachen, Johanny a Reginy († ca. 1603), chrám sv. Víta

Náhrobek, pravděpodobně vlastní Aachenova práce, se svým provedením zcela vymyká funerálním monumentům své doby v Praze. Je inspirován italskými středověkými monumenty z přelomu 13. a 14. století typu *enfeu*, jeho provedení je ale na rozdíl od italských typů velmi malé a drobné. V portálové architektuře se nachází výklenek se sarkofágem, na kterém odpočívají dvě drobné postavičky děvčátek v rubáších. Nad výklenkem a po jeho stranách jsou uchycené závěsy, které poutají pozornost na centrální výjev. Naznačují předěl dvou světů, v případě potřeby mohou mrtvá těla okamžitě skrýt. Ve frontonu se nachází reliéfní medailon se sochou ukřižovaného, ke kterému se modlí dvě dětské postavičky. Mrtví se tak na náhrobku objevují dvakrát – jednou jako smrtelníci, jednou jako nesmrtelné duše.

Chrám sv. Víta, severní stěna kapitulní knihovny

Foto autorka

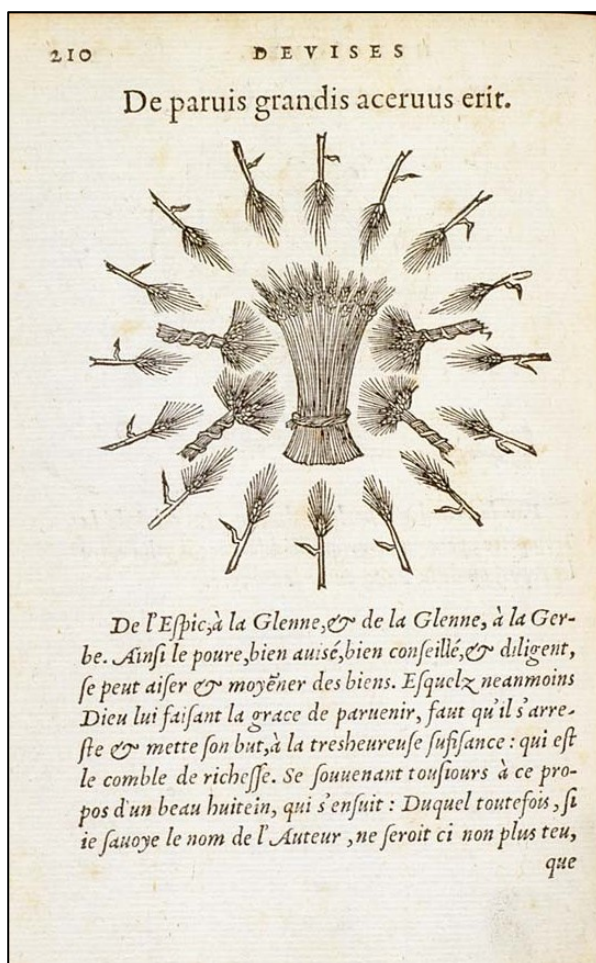

Socha tzv. Brigity, Sbírký Pražského hradu

Socha ze štuku, pískovce a sádry vznikla asi v období let 1520–1530, možný je ale i vznik pozdější (17. stol.?). Bližší určení komplikuje i absence podrobností, které by sochu kontextualizovaly.

Socha zobrazuje figuru ve stavu rozkladu, potaženou zbytky kůže, odhalující kosti i dutinu břišní, ve které se místo střev nachází hadi, po mrtvole lezou žáby, červy a brouci. Dle legendy se jedná o dívku Brigitu, kterou zavraždil její žárlivý milenec. Ten následně zhotovil tuto sochu přesně podle stavu, ve kterém se našlo Brigitino tělo v Jelením příkopě několik týdnů po vraždě.

Podobné historky vysvětlující transi jen jako reálné zachycení skutečného stavu mrtvého těla byly dříve typické. Podobná historika se váže i k transi Františka I. de la Sarraz (kolem 1390) v kapli sv. Antonína ve švýcarském La Sarraz.

De paruis grandis acervus erit.

Motiv z knihy emblémů Clauda PARADINA: *Devises heroiques*, Lyon 1557, s. 210 a z epitafu HelfERICA Gutsulzberského (†1585), umístěném napravo od Bílkova oltáře na jižní stěně Nové sakristie v katedrále sv. Víta.

Motiv obilných klasů odkazujících se na Ovidia a symboly růstu, nikoli rozkladu.

Faksimile: https://www.emblems.arts.gla.ac.uk/french/facsimile.php?id=sm816_p210

Foto autorka